

Handboek Financiële kengetallen

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
2 Relevante kengetallen waterschappen	4
3 Kengetallen	5
3.1 Kenindicatoren Waterschapspeil	5
3.2 Netto-investeringsuitgaven	5
3.3 Economische en Monetaire Unie (EMU)	5
3.3.1 EMU-criteria	5
3.3.2 Wet Houdbare Overheidsfinanciën	5
3.3.3 EMU-saldo	6
3.3.4 Referentiewaarde	6
3.4 Netto schuldquote	7
3.5 Weerstandsvermogen	8
3.6 Eigen vermogen en schuld	9
3.6.1 Algemene reserves	9
3.6.2 Bestemmingsreserves	9
3.6.3 Schuldratio	10
3.7 Saldo baten en lasten (Begroting in evenwicht)	11
3.8 Wendbaarheid begroting	11
3.9 Afspraak Bestuursakkoord Water	11
3.10 Lastendruk meerpersoonshuishouden eigen woning	12
4 Financiële positie in de toekomst	12
Bijlage 1. Geraadpleegde bronnen	14

Voorwoord

In het onderzoek naar de opvolging van de aanbevelingen door de rekenkamercommissie kwam naar voren dat een handboek met uitleg van een aantal financiële begrippen in de begroting en verantwoording de leesbaarheid, begrijpelijkheid en de inhoudelijke discussie in de commissies en de verenigde vergadering kan bevorderen. Het college heeft de suggestie van de rekenkamercommissie overgenomen en op basis van de uitgevoerde onderzoeken naar houdbare financiën, meerjaren-investeringsplannen en de jaarverslaggeving, is dit handboek opgesteld. Deze wordt conform afspraak door het college als bijlage van de programmabegroting 2021 aangeboden aan de Verenigde Vergadering.

Rotterdam, 6 oktober 2020

1 Inleiding

In de begroting en verantwoordingsstukken van het hoogheemraadschap komen verschillende financiële begrippen aan de orde. In dit handboek is een aantal financiële aspecten aan de hand van de relevante kengetallen toegelicht, waarmee een duiding kan worden gegeven aan de financiële positie van het hoogheemraadschap.

Figuur 1. Financiële strategie

2 Relevante kengetallen waterschappen

Een financieel kengetal is een verhoudingsgetal dat is samengesteld uit jaarrekeningen en bestaat uit louter financiële gegevens. Een kengetal wordt gebruikt als analyse-instrument en kan worden gebruikt als benchmark met bijvoorbeeld andere waterschappen. Een kengetal is een momentopname en heeft slechts betrekking op het verleden. Een kengetal geeft geen zekerheid over de toekomst. Financiële kengetallen kunnen op eenvoudige en compacte wijze informatie op hoofdlijnen geven over de financiële positie van een waterschap op enig moment.

Bij de keuze van een financieel kengetal is het belangrijk dat de uiteindelijke selectie van kengetallen een samenhangend geheel vormen. Een samenhangend geheel aan kengetallen biedt inzicht in alle relevante aspecten van de financiële positie van een waterschap. Zonder een duidelijke samenhang kan er sprake zijn van blinde vlekken die onopgemerkt blijven. Om een samenhangend geheel aan financiële kengetallen te ontwerpen moet eerst worden stilgestaan bij wat precies de relevante aspecten zijn van een waterschap.

De Commissie Bestuurszaken, Communicatie en Financiën (CBCF) vanuit de Unie van Waterschappen, heeft de relevante aspecten van waterschappen met bijbehorende kengetallen in beeld gebracht en aangegeven hoe naar financiën moet worden gekeken. Deze aspecten en bijbehorende kengetallen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Aspect	Onderwerp	Kengetal
1 Taakuitoefening	1.1 Kwaliteit taakuitoefening	1.1.1 Kenindicatoren waterschapspeil
	1.2 Investeringsuitgaven	1.2.1 Netto-investeringsuitgaven
		1.2.2 Emu-saldo
2 Financiële positie	2.1 Schuldpositie	2.1.1 Netto-schuldquote
	2.2 Risico's en eigen vermogen	2.2.2 Weerstandsvermogen
	2.3 Mate waarin begroting sluit	2.3.1 Saldo baten en lasten
	2.4 Wendbaarheid begroting	2.4.1 Kapitaallasten als % totale kosten
3 Belastingen	3.1 lastendruk	3.1.1 Realisatie afspraak Bestuursakkoord Water
		3.1.2 Stijging lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning

Tabel 1. Relevante kengetallen

3 Kengetallen

In dit hoofdstuk worden de bijbehorende kengetallen van de drie aspecten: taakuitoefening, financiële positie en de belastingen uitgelegd.

3.1 Kenindicatoren Waterschapspeil

Iedere 2 jaar verschijnen de rapportages Waterschapsspiegel en Waterschapspeil, waarin de landelijke stand van zaken wordt geschetst op waterschaps- en sectorniveau. De laatste rapportage Waterschapspeil dateert uit 2018. In Waterschapspeil 2018 tonen de waterschappen wat zij in de periode 2015-2017 hebben bereikt met het uitvoeren van hun kerntaken en welke trends en ontwikkelingen daarop van invloed zijn geweest. Om het leren van elkaar voor waterschappen gemakkelijker te maken, is het online 'WAVES' dashboard ontwikkeld op de vernieuwde website waterschapsspiegel.nl. In deze online omgeving kan de bezoeker de prestaties van de waterschappen op verschillende thema's met elkaar vergelijken. Bijvoorbeeld op het gebied van maatschappelijk verantwoord handelen, financiën of doelmatigheid. De gegevens in het 'WAVES' dashboard zijn jaarlijks beschikbaar.

3.2 Netto-investeringsuitgaven

De netto-investeringsuitgaven, de bruto-investeringsuitgaven minus de ontvangen investeringssubsidies en andere bijdragen van derden, worden jaarlijks begroot. De netto-investeringsuitgaven zijn van belang voor het bepalen van het EMU-saldo (zie paragraaf 3.3.3). Een goede raming van de netto-investeringsuitgaven is daarom noodzakelijk. Ook geeft een goede raming de mate van het in "control" zijn aan en is van invloed op de liquiditeitsprognose. De netto-investeringsuitgaven worden in de jaarbegroting opgenomen en door de verenigde vergadering vastgesteld. Dat wil niet zeggen dat investeringen mogen worden uitgevoerd. Het autoriseren van investeringsprojecten met uitzondering van de verzamelkredieten vraagt namelijk een aparte besluitvorming van de verenigde vergadering.

De netto-investeringsuitgaven worden niet in de exploitatiebegroting opgenomen en hebben daarom niet direct invloed op de belastingtarieven. De toekomstige rentelasten en afschrijvingslasten van investeringen worden in de meerjarenraming verwerkt en vormen mede de grondslag voor de (toekomstige) belastingtarieven. De jaarlijkse kosten voor rente en afschrijvingen komen ten laste van de exploitatiebegroting en hebben voor een deel invloed op de belastingtarieven. In de programmabegroting van 2020 is het aandeel van de rente- en afschrijvingslasten 17% van de totale lasten.

3.3 Economische en Monetaire Unie (EMU)

3.3.1 EMU-criteria

In de Eurozone is afgesproken, dat het begrotingstekort van een land niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen en de overheidsschuld niet meer dan 60%. Deze normen zijn de EMU-criteria. De EMU-criteria gelden voor de overheden gezamenlijk. De EMU-criteria hebben dus betrekking op het totaal van de overheidsfinanciën. De decentrale overheden moeten een 'gelijkwaardige inspanning' leveren aan het overheidstekort van Nederland. Zo worden ook de tekorten van waterschappen door Europa meegeteld bij de berekening van het begrotingstekort.

3.3.2 Wet Houdbare Overheidsfinanciën

De Rijksoverheid probeert grenzen te stellen aan het EMU-tekort van lagere overheden. Het Rijk wil zo de overheidsfinanciën richting een 'houdbaar pad' brengen en houden. Dat

doet het Rijk met de Wet Houdbare Overheidsfinanciën. Deze wet is een vertaling in nationale wetgeving van de Europese afspraken van het Stabiliteits- en Groeipact. De Wet Houdbare Overheidsfinanciën regelt de financiële verhoudingen tussen het Rijk en decentrale overheden. Decentrale overheden zijn gemeenten, provincies en waterschappen.

3.3.3 EMU-saldo

Een belangrijke norm voor de Wet Houdbare Overheidsfinanciën is het EMU-saldo. Het EMU-saldo is het verschil tussen inkomsten en uitgaven van alle overheden samen (Rijk, sociale fondsen en decentrale overheden). Er kan een tekort of een overschot op de begroting zijn. Het EMU-saldo is een begrip uit de Europees Systeem van Rekeningen en is gebaseerd op het zogenaamde transactiestelsel. Dat is een ander verantwoordingsstelsel dan het baten-lastenstelsel dat waterschappen op grond van hun verslaggevingsregels hanteren. In het transactiestelsel is het moment waarop de reële transactie plaatsvindt bepalend. In geval van investeringen vindt in het transactiestelsel de registratie van uitgaven en inkomsten plaats op het moment dat de goederen of diensten worden geleverd. Het verschil in stelsel kan betekenen dat bij een evenwichtige begroting toch een negatief EMU-saldo optreedt. Dat komt bijvoorbeeld doordat in een bepaald jaar meer geïnvesteerd wordt, dan er op dat moment afgeschreven wordt over investeringen uit vorige jaren.

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën heeft tot gevolg gehad dat de waterschappen het EMU-saldo een plaats hebben moeten geven in de meerjarenraming en begroting. De Unie van Waterschappen heeft een vragenlijst opgesteld die de waterschappen moeten invullen en opnemen in hun begroting. Voor een juiste en uniforme invulling is een toelichting beschikbaar.

3.3.4 Referentiewaarde

In de Wet Houdbare Overheidsfinanciën is opgenomen dat de decentrale overheden een 'gelijkwaardige inspanning' moeten leveren. Wat een gelijkwaardige inspanning is, wordt bepaald door de minister van Financiën. De EMU-referentiewaarde geeft een indicatie van het aandeel van de waterschappen in het totale EMU-saldo van de decentrale overheden. De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het bruto binnenlands product (bbp), waar deze ruimte over 2017 en 2018 nog 0,3% bbp bedroeg. De EMU-referentiewaarde van het hoogheemraadschap in 2020 bedraagt circa € 13,7 miljoen negatief. Een negatief EMU-saldo betekent dat het waterschap meer geld uitgeeft dan dat er binnen komt. Het waterschap zal schulden moeten maken en leningen moeten aantrekken. Ook kan het zijn dat het eigen vermogen (reserves) afneemt. Hierdoor draagt het waterschap negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland.

Maar blijft onder de referentiewaarde:

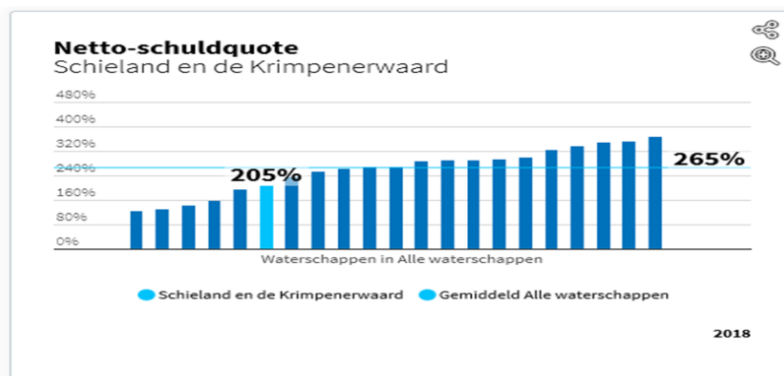
Indien het EMU-saldo onder de referentiewaarde valt, is de bijdrage van het waterschap aan het EMU-saldo geen aandachtspunt mits de andere overheden zich ook aan hun referentiewaarden houden.

Overschrijding van de referentiewaarde:

Indien het EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van het waterschap aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt. Een of meer andere overheden moeten onder hun referentiewaarde blijven, om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overheid als geheel onder de EMU-norm van 3% blijft.

3.4 Netto schuldquote

Een goed kengetal om de hoogte van de schulden van een waterschap te beoordelen, is de netto schuld als aandeel van de belastinginkomsten. De hoogte van de belastinginkomsten bepaalt namelijk in belangrijke mate hoeveel schulden het hoogheemraadschap kan dragen. De netto schuld geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit kengetal uitgedrukt in procenten wordt de netto-schuldquote genoemd. Deze netto-schuldquote is gemaximaliseerd door de verenigde vergadering in de programmabegroting 2018 op 280%, oftewel 2,8 keer de belastingopbrengst. Een dergelijke norm is een belangrijk richtpunt voor het te voeren financieel beleid. Binnen de waterschappen wordt een percentage tussen de 200% en 300% als een verstandige norm gezien.

Figuur 2. Netto-schuldquote alle waterschappen 2018

De netto schuld wordt berekend door de som van de onderhands opgenomen leningen, vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva te nemen (bruto schuld) en daar de kortlopende (debiteuren)vorderingen en uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa van af te trekken.

De formule voor de netto-schuldquote luidt:

$$\frac{\text{Brutoschuld} - \text{kortlopende vorderingen} - \text{liquide middelen} - \text{overlopende activa}}{\text{Belastingopbrengsten}}$$

Bij houdbare financiën draait het om de schuldpositie. Dat roept de vraag op wat houdbare schuld is. Vanuit het Groei- en Stabiliteitspact van de EU mogen lidstaten een maximale schuld hebben van 60% van het bruto binnenlands product (BBP) en een maximaal begrotingstekort van 3%. Vertaald naar de voor de overheid beschikbare begroting betekent dit dat een houdbare schuld circa 130% van de overheidsinkomsten kan zijn. Gemeenten en provincies hanteren deze norm.

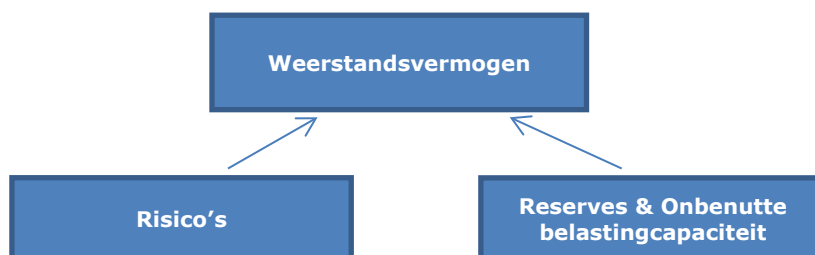
De schuldpositie van de waterschappen ligt hoger dan de door andere overheden gehanteerde 130%. Gemiddeld hebben de waterschappen namelijk een schuldpositie van circa 265%. Deze percentages laten zich overigens niet zonder meer vergelijken, omdat de bedrijfsvoering van waterschappen veel kapitaalintensiever is dan die van de provincies en de gemeenten; en vanwege specifieke financiële regels zoals eigen belastingheffing, een ander kasgeldlimiet en renterisiconorm. De 130% kan dus niet de maatstaf zijn voor waterschappen. Toch is het verstandig na te denken over een eigen norm voor een houdbare schuldpositie. Belangrijke vraag daarbij is welke risico's deze schuldpositie met zich meebrengt.

Rente en daarmee rentelasten zijn in de tijd variabel. De afgelopen jaren heeft de trend van lage en dalende rentes waterschappen geholpen om de rentelasten te drukken en tariefstijgingen te beperken. Stijgende rente is echter ook denkbaar en dat brengt risico's

met zich mee. Waar dalende rente de afgelopen jaren zorgde voor meevallers die hielpen de tariefstijgingen te beperken, zal een denkbare stijgende rente straks zorgen voor tegenvallers wanneer leningen opnieuw moeten worden gefinancierd. Daarom heeft het hoogheemraadschap zichzelf een norm gesteld van 280% als een houdbare schuld.

3.5 Weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen houdt in: de mate waarin een organisatie beschikt over buffers om risico's op te vangen.

Figuur 3 Opbouw weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de verenigde vergadering als kaderstellend en toezichthoudend orgaan belangrijke informatie om vooraf grip te krijgen en achteraf controle te houden over de mate en aard van de risicohouding van de organisatie en de (gewenste) verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit. Het begrip weerstandsvermogen en de bepalende elementen (de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit), worden hieronder toegelicht.

De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gedefinieerd als: de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Het gaat hier dus om middelen die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de exploitatie die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. De beschikbare weerstandscapaciteit is de som van de algemene reserves, de bestemmingsreserves (die als doel hebben het afdekken van mogelijke risico's) en de onbenutte belastingcapaciteit.

Er zijn geen wettelijke voorschriften voor het identificeren en kwantificeren van risico's (benodigde weerstandscapaciteit). Door het toepassen van het risicomanagementproces kunnen we beoordelen of we als waterschap genoeg middelen hebben om de risico's financieel aan te kunnen. Dit leidt ertoe dat het bestuur van het hoogheemraadschap zelf de financiële impact dient te beoordelen van het "risico waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie" van onderdeel b van artikel 4.8 van het Waterschapsbesluit. Daarnaast is voor het weerstandsvermogen door het Waterschapsbesluit geen norm gesteld; het waterschap is vrij om deze zelf te bepalen. Als er genoeg middelen (b)lijken zijn, dan is de beschikbare weerstandscapaciteit groter dan de benodigde weerstandscapaciteit en is het weerstandsvermogen groter dan een ratio van 1 (ratio beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit).

De inkomsten worden grotendeels uit eigen belastingen betrokken en het hoogheemraadschap is vrij in het vaststellen van de belastingtarieven. Dit wordt de onbenutte belastingcapaciteit genoemd. Daardoor heeft het hoogheemraadschap in theorie een onbeperkt beschikbare weerstandscapaciteit en kan deze flexibel op de financiële risico's worden afgestemd. De hoogte hiervan is niet bij wet gemaximeerd. De onbenutte potentiële inkomsten uit deze belastingen zijn echter lastig te bepalen. Zij hangen mede af van de mogelijkheid en bereidheid van de belastingplichtigen om deze heffingen te voldoen en het instrumentarium van het hoogheemraadschap om deze te innen. Bij het berekenen van deze onbenutte inkomstenbron moet ermee rekening

worden gehouden dat deze aan beperkingen en veranderingen onderhevig is. Ten eerste kan het waterschap de belastingopbrengsten wellicht niet op elk gewenst moment op het gewenste niveau brengen. In het lopende jaar kunnen bijvoorbeeld de belastingtarieven niet meer worden bijgesteld. Verder kunnen tarieven vaak gemakkelijker stapsgewijs worden verhoogd dan in één keer.

Het hoogheemraadschap heeft de mogelijkheid om relatief eenvoudig middelen aan te trekken, vanwege voornoemde mogelijkheid om in de toekomst belasting te heffen. Bij banken, in de praktijk vaak de Nederlandse Waterschapsbank (NWB), kan worden geleend en vervolgens worden de kapitaalslasten betrokken in de belastingheffing.

3.6 Eigen vermogen en schuld

Het eigen vermogen van het hoogheemraadschap is een fictieve post en bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Deze fictieve restpost brengt de balans in evenwicht. Op zich genomen stelt de post eigen vermogen dus niets voor. De reserves geven het bedrag aan waarmee het bezit op de rechterzijde van de balans niet met schuld is belast. Het draait dus om schuld en daarom is schuld een geschikte maatstaf. Het hoogheemraadschap spaart niet voor de investeringen en moet dus geld lenen voor investeringen. Maar lenen kost geld in de vorm van rente en de leningen moeten ooit worden afgelost. Hoe hoger de schulden worden, des te hoger de rentelasten zullen zijn. In die zin is de hoogte van de schuld van het hoogheemraadschap een politiek besluit. Een discussie over de hoogte van de schuld hoort daarom thuis in de verenigde vergadering. Er is geen vaste norm voor de hoogte van de schuld, maar de schuld mag niet zo hoog oplopen dat de financiële positie van het waterschap in de waagschaal wordt gesteld. De financiën van het hoogheemraadschap horen, ook bij economisch slecht weer, beheersbaar te blijven. Daarvoor dragen het algemeen bestuur en het college de verantwoordelijkheid en staan borg voor een solide financieel beleid.

3.6.1 Algemene reserves

De algemene reserves van het hoogheemraadschap zijn reserves zonder specifieke bestemming en dienen in eerste instantie om eventuele toekomstige financiële tegenvallers van algemene aard te kunnen opvangen. De algemene reserves zijn vrij aanwendbaar voor nieuw beleid of om tegenvallers in het jaarresultaat op te vangen. De algemene reserves bestaan uit de drie zogenaamde bodemreserves, te weten voor de taken systeembeheer, zuiveringsbeheer en wegenbeheer. Bij een grote calamiteit bieden de bodemreserves een aanvullende buffer waarmee de eventuele directe tariefstijgingen gedempt kunnen worden. Er is geen algemene bodemreserve voor de veiligheidsrisico's, zoals bijvoorbeeld een grote dijkdoorbraak. De veiligheidsrisico's voor het hoogheemraadschap zijn veelal van een zo grote financiële omvang, gekoppeld aan een bijzonder kleine kans dat dit optreedt, dat het weinig doelmatig is om daarvoor reserves te vormen.

3.6.2 Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn reserves waaraan de verenigde vergadering een bestemming heeft gegeven, zonder een daaraan gekoppelde verplichting. De verenigde vergadering kan de bestemming van deze reserves wijzigen, zoals voor het opvangen van financiële tegenvallers. De bestemmingsreserves bestaan voor het grootste deel uit de tariefegalisatiereserves voor de primaire taken, de reserve afkoop erfpacht en de reserve eigen risico dijkversterkingen. De tariefegalisatiereserves dienen om te grote jaarlijkse tariefschommelingen te voorkomen. Tariefegalisatiereserves kunnen conform hun aard nihil zijn.

* Bedragen x€ 1.000	
◦ bodemreserves Systeembeheer	2.500
◦ bodemreserves Zuiveringsbeheer	2.000
◦ bodemreserves Wegenbeheer	500
Bestemmingsreserves:	
◦ tariefegalisatiereserves:	
- watersysteemheffing	8.388
- zuiveringsheffing	10.906
- wegenheffing	4.442
◦ reserve afkoop erfpacht	5.004
◦ reserve eigen risico dijkversterkingen	1.287
Totaal	35.026

Tabel 2. Reserves hoogheemraadschap per 1 januari 2020

Naast de genoemde bestemmingsreserves is er nog een nog een bijzondere vorm van een bestemmingsreserve, namelijk de systeemreserve. Bij dergelijke reserves worden onttrekkingen en toevoegingen verwerkt op basis van vooraf gedefinieerde voorwaarden/afspraken. Ten behoeve van het buitengewoon onderhoud watergangen (BOW) gaan wij met een systeemreserve werken. De hoogtes van de stortingen of onttrekkingen zijn daarbij vooraf (ten tijde van de begroting) niet exact bekend, maar worden op basis van de jaarrekeningcijfers vastgesteld. De benodigde onttrekking of toevoeging aan de reserve wordt bij de jaarafsluiting direct verwerkt (voor resultaatbestemming) en niet apart als voorstel voor de resultaatbestemming voorgelegd aan de Verenigde Vergadering. De reserve zal pas worden gevormd bij de jaarrekening 2020

3.6.3 Schuldratio

De schuldratio (of debt-ratio) geeft aan welk deel van het bezit belast is met schuld. Op de linkerzijde van de balans staan de bezittingen van het hoogheemraadschap. Op de rechterzijde staat hoe dit bezit is gefinancierd. Het hoogheemraadschap gaat schulden aan voor het financieren van de aanschaf van bezit. Op de rechterzijde van de balans staat hoeveel schuld het hoogheemraadschap is aangegaan.

Met het kengetal schuldratio wordt beoordeeld in hoeverre het bezit op de linkerzijde van de balans is belast met schuld. Het kengetal geeft in procenten het aandeel van de schulden in het balanstotaal. Het complement van de schuldratio is de solvabiliteitsratio. De solvabiliteitsratio geeft in procenten het aandeel in hoeverre het bezit op de balans is afbetaald.

De formule voor de schuldratio luidt:

$$\frac{\text{langlopende schulden} + \text{kortlopende schulden} + \text{overlopende passiva}}{\text{balanstotaal}}$$

* Bedragen X € 1.000

Bedragen x € 1.000			Bedragen x € 1.000		
Activa	31-12-2019	31-12-2018	Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa			Vaste activa		
Immateriële vaste activa	1.902	1.762	Eigen vermogen	35.026	36.275
Materiële vaste activa	221.297	224.298	Algemene reserves	5.000	5.000
Financiële vaste activa	120	120	Bestemmingsreserves tariefegalisatie	24.737	25.906
Subtotaal vaste activa	223.319	226.180	Overige bestemmingsreserves	6.537	5.461
Vlottende activa			Exploitatieresultaat	-1.249	-93
Kortlopende vorderingen	-353	9.111	Voorzieningen	4.236	3.513
Overlopende activa	6.873	3.815	Vaste schulden	146.976	144.663
Liquide middelen	8	1	Subtotaal vaste passiva	186.238	184.450
Subtotaal vlottende activa	6.528	12.927	Vlottende passiva		
Totaal activa	229.846	239.107	Kortlopende schulden	35.608	41.923
Afrondingsverschillen zijn mogelijk			Overlopende passiva	8.001	12.734
			Subtotaal vlottende passiva	43.609	54.657
			Totaal passiva	229.846	239.107
			Afrondingsverschillen zijn mogelijk		

Tabel 3. Balans per 31 december 2019 van het hoogheemraadschap

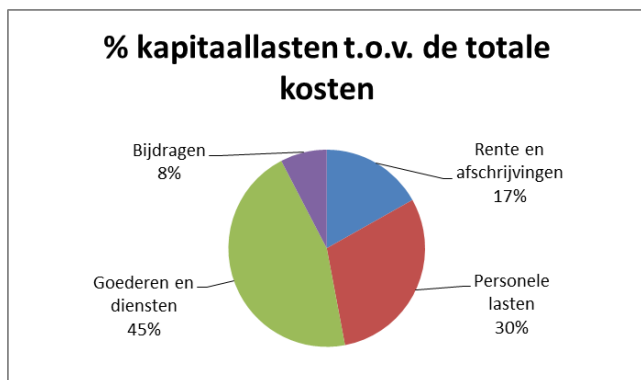
De schuldratio in 2019 voor het hoogheemraadschap is 85%. Dit houdt in dat de solvabiliteitsratio als complement uitkomt op 15%.

3.7 Saldo baten en lasten (Begroting in evenwicht)

In het kader van duurzaam financieel beheer schuiven wij lasten niet door naar de toekomst, maar nemen die nu. Om de tarieven niet te snel te laten stijgen, voeren wij al een aantal jaren beleid dat eventuele resterende tijdelijke tekorten met het beschikbare overschot in de tariefegalisatiereserves wordt gedekt. Hierbij is het uitgangspunt om in principe aan het eind van de periode van de meerjarenraming een kostendekkend tarief te bereiken. Hierdoor nemen de tariefegalisatiereserves af, maar bouwen wij de reserves niet af tot nul. Door dit beleid houden we een gezonde financiële positie en voorkomen we heftige tariefschommelingen. We streven een evenwichtige begroting na. Een begroting is in evenwicht als de lasten (structureel) worden gedekt door de baten.

3.8 Wendbaarheid begroting

De kapitaallasten als percentage van de totale kosten is een kengetal dat inzicht biedt in de wendbaarheid van de begroting. De rente- en afschrijvingslasten noemen we kapitaallasten. Het hoogheemraadschap moet geld lenen voor zijn investeringen en daarover rente betalen. De afschrijvingen weerspiegelen (deels) de aflossingen op de leningen voor investeringen. Hoge schulden verdringen zo andere noodzakelijke uitgaven van het hoogheemraadschap: het beïnvloedbare deel van de begroting neemt daardoor af. Een richtlijn is dat de kapitaallasten niet hoger mogen zijn dan 25% van de totale kosten. In de onderstaande grafiek is het aandeel van de kapitaallasten conform de programmabegroting 2020 opgenomen:

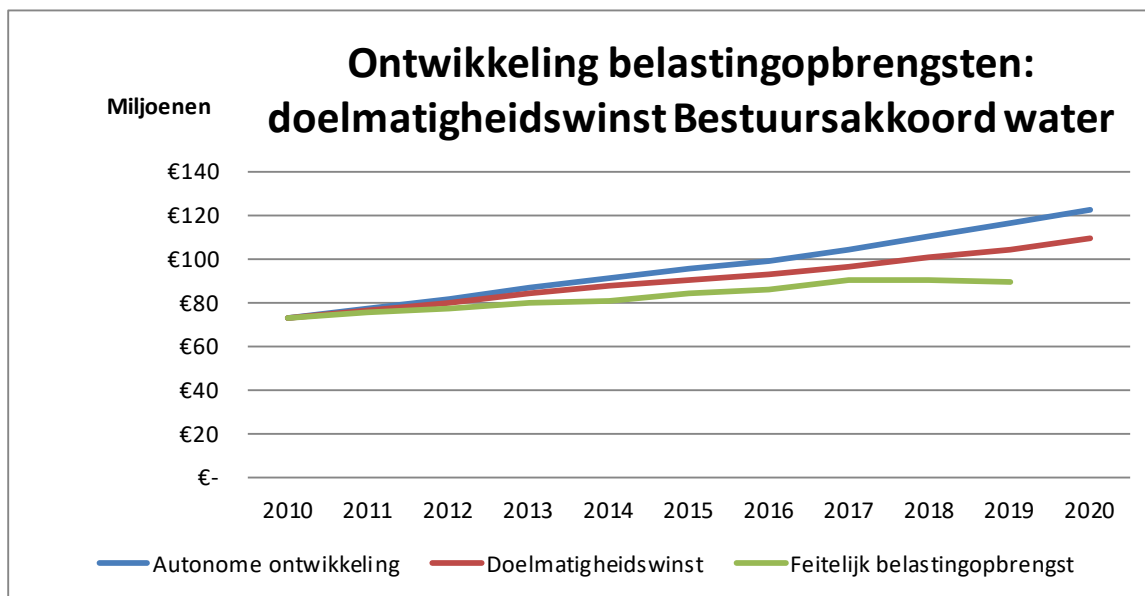

Figuur 4. Verhouding kapitaallasten- totale kosten programmabegroting 2020

3.9 Afspraak Bestuursakkoord Water

In het Bestuursakkoord Water hebben de waterschappen afgesproken de lastenontwikkeling gematigd te zullen houden en daartoe doelmatigheidswinst (ca. € 325 miljoen) te zullen behalen. Ter beoordeling van de vraag of de waterschappen de lastenontwikkeling voldoende matigen en voldoende doelmatigheidswinst behalen, wordt een referentielijn voor de waterschapbelastingen gehanteerd. Deze referentielijn is opgenomen in het rapport 'Nulmeting doelmatig waterbeheer', dat eind 2012 door de Stuurgroep Water en dus bestuurlijk door alle partijen, inclusief de minister van Infrastructuur & Milieu is vastgesteld. De lijn komt er op neer dat als de waterschappen er als collectief in slagen de stijging van de belastingopbrengst in de periode 2010 t/m 2020 onder 2,7% per jaar (exclusief inflatie) te houden, dit als een gematigde ontwikkeling wordt gezien en als indicatie dat er voldoende doelmatigheidswinst wordt behaald.

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van het hoogheemraadschap weergegeven:

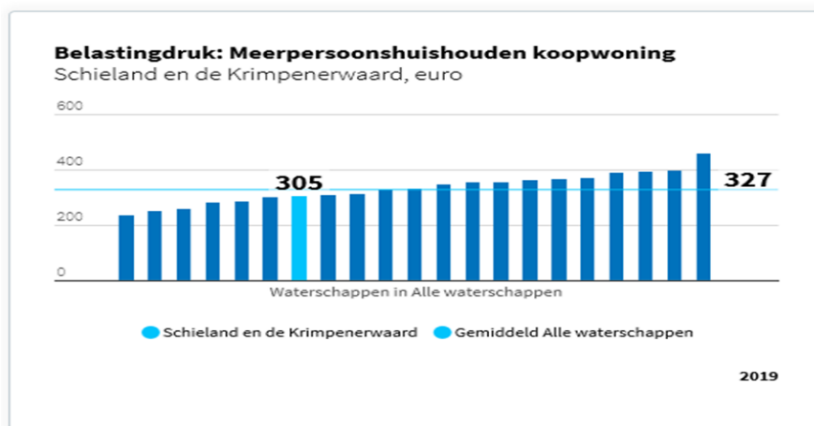
Figuur 5. Ontwikkeling doelmatigheidswinst BAW

3.10 Lastendruk meerpersoonshuishouden eigen woning

Dit kengetal toont de belastingdruk van een gezin met vier personen wonend in een eigen woning met een WOZ-waarde van € 200.000 en zuiveringsheffing van drie vervuilingseenheden. De Unie van Waterschappen stelt elk jaar de gegevens van alle

waterschappen ter beschikking voor een onderling vergelijk. In 2019 is de lastendruk bij het hoogheemraadschap voor deze categorie € 305.

In onderstaande tabel is een vergelijk met alle waterschappen in 2019 opgenomen:

Figuur 6. Vergelijking lastendruk waterschappen

4 Financiële positie in de toekomst

Met kengetallen wordt terug gekeken. Houdbare financiën is vooruitkijken. Is er nog genoeg leencapaciteit over bij "slecht weer"? Houdbare financiën houdt in dat het hoogheemraadschap duurzaam in staat is om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De Unie van Waterschappen formuleert de volgende definitie voor houdbare financiën: *Het in staat zijn, ook op langere termijn, onze taken met maatschappelijk aanvaardbare lastenontwikkeling te bekostigen en risico's afdoende af te dekken.*

Bij de methodiek rond de houdbaarheid van de financiën luidt de vraag: Is de ontwikkeling van de netto schuld van het hoogheemraadschap in de toekomst houdbaar? Om die vraag te beantwoorden is een rekenmodel beschikbaar met een doorkijk (geprognosticeerde balans) naar de toekomst om de ontwikkeling van de netto schuld in beeld te brengen. Dat geeft het algemeen bestuur inzicht in de verwachte ontwikkeling van de financiële positie, het risicoprofiel van de financiële positie (risico's van investeringen en schuldportefeuille) en de mate van flexibiliteit van de exploitatie(begroting).

Bijlage 1. Geraadpleegde bronnen

Onderzoeken Rekenkamercommissie HHSK (incl. datum behandeling):

- Onderzoek Houdbare Financiën (commissie AZM 6 september 2018)
- Onderzoek Meerjaren-investeringsplannen (commissie AZM 7 september 2017)
- Rekenkamercommissiebrief Jaarverslaggeving 2015 (commissie AZM 2 juni 2016)
- Rekenkamercommissiebrief Jaarverslaggeving 2016 (commissie AZM 1 juni 2017)
- Rekenkamercommissiebrief Jaarverslaggeving 2017 (commissie AZM 31 mei 2018)

Overige documentatie:

- Bestuursakkoord Water
- Commissie BBV: geprognosticeerde balans en EMU-saldo, november 2018
- Jaarverslaggeving 2018 en 2019 HHSK
- Programmabegroting 2020 HHSK
- Waterschapspeil (Waves)